

сказа ў працэсе перакладу. Праца над паляпшэннем перакладаў працягваецца, таму сведчаннем выддзены ў гэтым годзе Біблейская Камісія Беларускай Праваслаўнай Царквы Новы Запавет.

ЛІТАРАТУРА

1. Евангелие Господа нашего Иисуса Христа (от Матфея) на четырех языках эллинском, славянском, российском и белорусском с параллельными местами. – Минск : Белорусский Экзархат, 1991. – 245 с.
2. Свяшчэннае Евангелле : пераклад на беларускую мову Біблейская Камісія Беларускай Праваслаўнай Царквы. – Мінск : БПЦ, БТРБ, 2007. – 303 с.
3. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы: больш за 65 000 слоў ; уклад.: І. Л. Капылоў [і інш.] ; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2016. – 968 с.

Шахаб В. В. (Цяньцзінь, Кітай)

ЛІНГВАКУЛЬТУРАЛАГІЧНЫ КАНТЭКСТ ПЕРАКЛАДАЎ СУЧАСНАЙ КІТАЙСКОЙ ПРОЗЫ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

Паміж Беларуссю і Кітаем сёння адбываецца актыўны дыялог у сферы эканомікі, прамысловасці, адукацыі, культуры і мастацтва. Універсітэцкая супольнасць абедзвюх краіх садзейнічае плённым навуковым і адукацыйным стасункам. Узаемнае імкненне народаў глыбей даведацца пра сучасную культуру і літаратуру нараджае новыя творчыя і навуковыя кантакты, аб'ядноўвае выкладчыкаў і студэнтаў з розных універсітэтаў, далучае нас да сусветнай мастацка-літаратурнай скарбонкі.

У 2017 годзе ў Цяньцзінскім універсітэце замежных моў (Кітайская Народная Рэспубліка) упершыню ў Кітаі адбыўся набор студэнтаў на спецыяльнасць бакалаўрыяту «беларуская мова». Адкрыты Цэнтр вывучэння беларускай культуры і кафедра беларускай мовы. Выкладчыкі і выпускнікі ўніверсітэта сёння актыўна працуюць у напрамку міжкультурнага абмену, у прыватнасці праводзіцца навуковае даследаванне ў межах праекта філасофскіх і грамадскіх навук горада Цяньцзіна па тэме: «Актуальнасць і перспектыва абмену кітайскай і беларускай літаратуры ў рамках ініцыятывы «Адзін пояс – адзін шлях». Узаемаразуменне на ўзроўні міжнацыянальнай камунікацыі ажыццяўляецца перш за ўсё праз спазнанне культуры іншага народа, таму ў даследаванні па гісторыі літаратуры выконваюцца пераклады твораў сучасных пісьменнікаў абедзвюх краін на кітайскую і беларускую мовы. Цікаваць даведацца пра напрамку працы абумоўлена ў першую чаргу імкненнем глыбей пазнаёміцца з рэалітэтам краіны-партнёра і яе сучасным літаратурным працэсам. Акрамя таго, недастаткова прадстаўлены на літаратурнай прасторы абедзвюх краін перакладныя творы сучасных аўтараў.

Вядома, што веданне абедзвюх моў з'яўляецца неабходнай умовай паспяховага перакладу, але само па сабе не гарантуе яго адэкватнасці. Сувачасныя моўныя сістэмы дэтэрмінуюць і абмяжоўваюць выбар магчымых варыянтаў, а яны вызначаюць аптымальны варыянт. Крытэрыем дакладнасці перакладу з'яўляецца не адпаведнасць асобных слоў, а дакладнасць перадачы дадзенага маўленчага твора, які не з'яўляецца проста сумай элементаў-складнікаў. [1, с. 41–42]. Хаця пераклады на беларускую мову кітайскіх твораў пакуль ажыццяўляюцца праз пасрэдніцтва рускай мовы, беларуска-кітайскі калектыў перакладчыкаў імкнецца максімальна захаваць індывідуальны аўтарскі стыль і эмацыянальны настрой твораў, адлюстраваць лінгвакультуралагічныя маркеры, якія дазваляць беларускім чытачам зразумець істотныя культурныя

разыходжанні паміж народамі, асаблівасці мастацкага стылю некаторых кітайскіх пісьменнікаў XX–XXI стагоддзяў і спецыфіку іх вобразнага светаўспрымання.

Для перакладаў былі абраны тры апавяданні – Чжу Цыціна «Постаць», Сань Мао «Рэстаран у пустыні» і Чжана Цзяця «Незабыты ліст каханню».

Чжу Цыцін (22 лістапада 1898 – 12 жніўня 1948) – кітайскі эсаіст, паэт, навуковец. У маладым узросце выкладаў у школах Ханчжоу, Янчжоу, Шанхая і Нінбо. Актыўна займаўся літаратурнай дзейнасцю і хутка набыў папулярнасць як паэт. У 1925 годзе атрымаў пасаду прафесара ў Пекінскім універсітэце. У 1932–1933 гадах жыў у Лондане, дзе вывучаў англійскую літаратуру. Па вяртанні стаў выкладчыкам ва ўніверсітэце Цінхуа (Пекін). З пачаткам у 1937 годзе Другой японска-кітайскай вайны Чжу Цыцін далучыўся да ўрада Чан Кайшы. Жыў у гарадах Чанша, Куньмін і Чэнду. Адначасова працягваў выкладанне ў розных ВНУ краіны. Пасля заканчэння Другой сусветнай вайны вярнуўся ў Пекін, дзе быў прызначаны старшынёй Дэпартаменту кітайскай мовы ва ўніверсітэце Цінхуа. У 1948 годзе ў знак пратэсту супраць палітыкі ўрада ЗША адмовіўся ад ежы і памёру у бальніцы ўніверсітэта Цінхуа. Яго галоўныя творы – «Постаць», «Запіскі пра падарожжа ў Еўропе», «Ты і я», «Вывучэнне мовы паэзіі» «Руні» і інш.

А гаворка пра «Постаць» Чжу Цыціна – балюча-шчымлівая ўспаміны маладога чалавека пра бацьку. Маленькая сцэна развітання сына з бацькам, калі той праводзіць яго на вучобу ў Пекін, напоўнена кантрастнымі пачуццямі, эмоцыямі, дзе змяшаны юнацкая рэзкасць («На твая гады я лічыў сябе самым разумным. Лічыўшы, што бацька размаўляе непрыгожа, я не раз перабіваў яго») і саманадзейнасць («Бацька загадаў мне быць пільным і асцярожным у дарозе і хваляваўся, каб я не прастудзіўся ўначы. Ён таксама папрасіў праваднікоў паклапаціцца пра мяне. Я ўсміхаўся з-за непрактычнасці бацькі. Дарма ён дае ім даручэнні. Яны цікавіцца толькі грашымі! Да таго ж, я ўжо дарослы. Хіба не магу я паклапаціцца пра сябе? Эх! Які ж «разумны» я быў у той час!»). У той час яскрава паказаны цёплыя адносіны маладога хлопца да бацькі, які праз выпрабаванні лёсу апынуўся ў цяжкім фінансавым становішчы, але шмат працаваў і надзвычай кляпатліва, але па-мужчынску няўмела непакоіўся пра сына («Я ўважліва глядзеў яму ў спіну, калі ён выходзіў з вагона. Зрабіўшы некалькі крокаў, ён павярнуўся тварам да мяне і сказаў: «Вяртайся на сваё месца. Не пакідай свае рэчы без нагляду». Я, аднак, не выканаў яго просьбу, пакуль яго постаць не знікла сярод мітуслівага натоўпу. Мае вочы зноў напоўніліся слязьмі»).

Вобраз бацькавай спіны, трохі згорбленай і «прыбітай» цяжкім вандроўніцкім жыццём з'яўляецца асноўным у творы і напоўнены тым сэнсам, які зразумелы кожнаму беларускаму чытачу («Пасля майго прыезду ў Пекін ён напісаў мне ў пісьме: «У мяне ўсё добра, толькі моцна баліць плячо. Таму не магу карыстацца палачкамі і пэнзлікамі для пісьма. Магчыма, мне засталася нядоўга жыць». Праз слёзы, што паліліся ад гэтых слоў, я зноў узяў шырокую спіну бацькі ў цёмна-сінім ватным халатце і чорную цюбейку з тканіны. О Божа, ці магу я быць упэўненым, што ўбачу бацьку зноў?!»). Лінгвакультуралагічны кантэкст успрымання твора дазваляе адлюстраваць прыперакладзе і прасачыць характэрныя як беларускім, так і кітайскім бацькам агульныя рысы – надзвычайную працавітасць, клопат пра дзяцей, імкненне любым коштам даць дзецям адукацыю дзеля іх будучыні.

Сань Маа (26 сакавіка 1943 – 4 студзеня 1991) – вядомая кітайская пісьменніца, нарадзілася ў Чунціні. У 1948 годзе яна разам з бацькамі перасялілася на Тайвань. У 1964 годзе паступіла на філасофскі факультэт Кітайскага культурнага ўніверсітэта. З 1967 і на працягу наступных трох гадоў вучылася ў Іспаніі ў Мадрыдскім гуманітарным універсітэце. Пасля вучылася ў Германіі, адначасова працавала ў права-

вой бібліятэцы Ілінойскага ўніверсітэта ў Амерыцы. Атрыманьня за гэты час вопыт і моўныя навыкі сталі важнай базай для яе далейшага жыцця. У 1970 годзе вярнулася ў Кітайскі ўніверсітэт культуры, дзе стала выкладаць філасофію, але пасля раптоўнай смерці будучага мужа ад сардэчнага прыступу накіравалася ў Іспанію. Там яна зноў сустрэла Хасэ, які кахаў яе ўжо шэсць гадоў. У 1973 годзе ў маленькім паселішчы Эль-Аюн у Заходняй Сахары пабралася шлюбам з Хасэ Мар'янам Куэра, які на той час працаваў вадалазам.

У гэты перыяд у Сань Маа раскрываецца яе пісьменніцкі талент. Атрымліваючы падтрымку галоўнага рэдактара Аб'яднанай газеты, яна стала выдаваць уласныя творы. У 1979 Хасэ нечакана загінуў падчас чарговага падводнага пагружэння. Пасля смерці мужа Сань Маа вярнулася на Тайвань. У 1984 годзе па стане здароўя сыходзіць з універсітэта і займаецца пісьменніцкай дзейнасцю. У 1990 годзе піша сцэнарыі. Першы з іх – «Мірская мітусня» на кітайскай мове. На жаль, ён стаў яе апошняй працай. Пісьменніца скончыла жыццё самагубствам 4 студзеня 1991 года, але загадка яе смерці да гэтага часу не разгадана.

Сань Маацесна сябрала з культурнымі дзеячамі Кітая. Сярод самых вядомых яе твораў – «Апавяданні Сахары», «Журботны вярблюд».

Апавяданне «Рэстаран у пустыні» мае аўтабіяграфічны характар і прысвечана асэнсаванню міжкультурных адрозненняў паміж людзьмі розных нацыянальнасцяў, якія пабраліся шлюбам, у паўсядзённых умовах («Мой муж, на жаль, іншаземец. Выходзіць, што, называючы так свайго мужа, я быццам бы па-варожы стаўлюся да ўсіх іншаземцаў, але ў нашым сумесным сямейным жыцці насамрэч ёсць шмат незразумелага, бо філасофія і традыцыі нашых краін зусім розныя»). Лёгка і ў той жа час глыбока рэалістычная замалёўка з уласнага жыцця аўтара дазваляе не толькі ўбачыць гандарную і культурную спецыфіку еўрапейца і кітаянкі, але і адностраваць некаторага моўнага погляды аўтара («Стаўшы жонкай Хасэ, я патурала яму ў моўных пытаннях. Бедны іншаземец, колькі б разоў я ні вучыла яго бачыць розніцу паміж іерогліфамі «人» і «入», ён ніяк не мог іх адрозніць. Мне давядзецца размаўляць на яго мове. У гэтым пытанні я ўсё ж адступіла. Але калі ў нас будзе дзіця, абавязкова трэба вучыць яго кітайскай мове, і Хасэ цалкам згодны з гэтым»).

Акрамя таго, лінгвакультуралагічны кантэкст твора заканамерна выклікае цікавасць перакладчыкаў, і чытачоў з пункта гледжання назваў ежы і адпаведных паняццяў. Нацыянальная кухня – гэта неад'емная частка культуры, звязаная з гісторыяй нагодаў яго харчовымі традыцыямі.

Арыгінал перакладу «Незабыты ліст каханья» быў абраны са зборніка апавяданняў сучаснага кітайскага пісьменніка Чжана Цзяцзя «Я належу табе». Чжан Цзяцзя нарадзіўся ў Наньтуне, правінцыя Цзянсу, скончыў Нанкінскі ўніверсітэт і неўзабаве стаў сцэнарыстам і рэжысёрам. У 2011 годзе ўпершыню быў намінаваны на лепшыя адаптаваны сцэнарыі 48-й Тайванскай прэміі «Залаты конь» у якасці сцэнарыста за фільм «Мяснік, кухар і мечаносец». У 2013 годзе апублікаваў кнігу «Я належу табе», пазней быў сцэнарыстам і прадзюсарам аднайменнага фільма.

«Незабыты ліст каханья» перадае сувязі паміж рознымі пакаленнямі ў сучасным кітайскім грамадстве, раскрываючы як станоўчыя моманты (уважлівае стаўленне да бацькоў і старэйшага пакалення), так і відавочныя хібы, якія з'яўляюцца сёння агульнымі для моладзі многіх краін – інфанталізм, няўменне наладжваць міжасобасныя

стасункі, маўленчую некарэктнасць і неахайнасць («Ты сам слабы і нічога не разумееш. Бачыш, што хтосьці клапоціцца і пакутуе, а ты толькі хаваешся ў куце, наносіш удар у спіну, кажаш, што яны красуюцца, робяць шмат непатрэбнага і асуджаеш іх. Фу! Ты нічога не ўмееш, акрамя як рабіць падкопы. Грошы патраціў – можна яшчэ зарабіць. Прайграў – можна зноў пачаць. А што рабіць, калі маладосць сышла? Толькі адслужыўшы ў арміі, можна сысці ў адстаўку. Не глядзі пагардліва на ахвяру, калі не ваяваў. Ці ўмееш ты размаўляць? Калі так, то едзь у Чанша, скажы ёй, што ты хочаш ажаніцца з ёй»). Лінгвакультуралагічны кантэкст апавядання знаходзіцца ў сучасным грамадстве, і перакладчыкі максімальна захоўвалі яго разам з тымі маркерамі, якія падкрэсліваюць спецыфічныя нацыянальныя прадметы і паняцці, асаблівасці маўлення і рысы характараў персанажаў. Пры гэтым агульнакультурны кантэкст максімальна адаптаваўся пад усё тыме твора беларускім чытачом.

Такім чынам, для рэлевантнага перакладу на беларускую мову твораў сучасных кітайскіх аўтараў варта ўлічваць ідэйна-тэматычны змест, нацыянальна адметнае лексіка-семантычнае напаўненне і іншыя індывідуальна-аўтарскія маркеры, якія складваюць розную сістэму твора, суадносячы іх з этыка-эстэтычнай карцінай свету беларусаў. Пры гэтым неабходна захоўваць каштоўнасці і духоўны сэнс тэкстаў, вяртаючы адметныя сродкі беларускай мовы.

ЛІТАРАТУРА

1. Швейцер, А. Возможна ли общая теория перевода? А. Швейцер // Тетради переводчика. – 1970. – Вып. 7 – С. 35–45.

Шибкова К. И. (Минск, Беларусь)

ФОРМИРОВАНИЕ МЕТАПРЕДМЕТНЫХ УМЕНИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ КОНЦЕПТА МАЛАЯ РОДИНА

Научн. рук. – Т. А. Дикун, канд. педагог. наук, доц.

«Метапредметное обучение» – центральное понятие, отражающее совокупность содержательных и методических составляющих, которые объединяют русский язык как предмет изучения и как средство обучения в других предметных областях.

Результатом метапредметного обучения являются метапредметные умения.

Метапредметные (общепредметные) умения – это деятельностное воплощение знаний элементами взаимодействия различного рода дисциплин. К метапредметным умениям относятся такие, как умение конструировать вопросы, умение группировать, умение высказывать свою точку зрения и другие.

В преподавании русского языка широко используются тексты разной тематической и концептуальной направленности.

Концепт в широком смысле – это любой ментальный продукт, который направлен на отражение действительности. Для исследования нами выбран концепт малая родина. На основе данного концепта формируется гражданское самосознание учащихся, прививается любовь к тому месту, где человек родился, или к тому, что поистине является значимым для каждого в отдельности.

Понятие «Родина» – глобально ориентированное, малая родина – часть этой ориентации, оно многолико, субъективно мотивировано. Малая родина – то место, к которому человек испытывает симпатию и привязанность. Этим местом является не вся страна, а село, деревня, район, дворик, в котором прошли детские годы; предметы, на-